



Айзък Азимов

# Двусантиметровото дяволче

Срещнах Джордж на някаква литературна сбирка преди доста години и той ми направи впечатление с особеното изражение на невинност и прямота, изписано върху неговото кръгло лице на мъж на средна възраст. Беше от хората, на които бихте поверили портмонето си докато отивате да поплувате.

Беше ме познал от снимките, отпечатани на гърба на моите книги, и ме поздрави зарадван, като ми обясняваше колко много харесва моите разкази и романи, което, разбира се, издигна в очите ми неговата интелигентност и вкус.

Ръкувахме се сърдечно и той ми се представи:

– Името ми е Джордж Битърнът.

– Битърнът – повторих аз в желанието си да го запомня по-добре. – Необичайно име.

– Датско е – поясни той – и е много аристократично. Аз съм потомък на Кнут, по-известен като Канут, датски крал, завладял Англия в началото на XI век. Един от прадедите ми е бил негов син, роден извън брачното ложе, разбира се.

– Разбира се – промърморих аз, въпреки че не виждах защо трябва да се разбира от самосебе си.

– Той бил наречен Кнут на баща си – продължи Джордж – и когато бил представен на краля, царственият датчанин се провикнал: „За бога, това ли е наследникът ми?“

– Не съвсем – отбелязал царедворецът, който дундуркал малкия Кнут, – тъй като е незаконороден и майка му е перачката, която вие...

– А-а – провикнал се кралят, – така е по-добре.

И оттогава той станал известен като Бетъркнут<sup>1</sup>. Само с едно-единствено име. Аз съм наследил името си по пряка мъжка линия, само че превратностите на времето са го променили на Битърнът<sup>2</sup>.

И сините му очи ме загледаха с онова хипнотизиращо простодушие, което на допуска никакво съмнение.

– Ще се съгласите ли да обядваме заедно? – предложих аз и посочих към изискания ресторант, който явно бе предназначен за хора с дебели портфейли.

Джордж отговори:

– Не мислите ли, че това бистро е малко фрапантно и че закусвалнята от другата страна би могла...?

---

1. Бетър (англ.) – по-добър.

2. Битърнът (англ.) – горчив орех.

– Като мой гост – добавих аз.

Джордж присви устни и отвърна:

– Наистина, колкото повече се вглеждам в това бистро, толкова повече ми харесва с домашната си атмосфера. Добре, става.

По време на основното ядене Джордж продължи:

– Моят праядо Бетъркнут имал син, когото нарекъл Суейн. Хубаво датско име.

– Да, знам – потвърдих аз. – Името на бащата на крал Кнут било Суейн Раздвоената брада. В днешно време името обикновено се пише Свен.

Джордж се понамуси и каза:

– Няма нужда, драги, да парадирате със знанията си по този въпрос. Приемам, че разполагате с някакви остатъци от образование.

Почуствах се засрамен.

– Съжалявам.

Той махна великодушно с ръка, прощавайки ми, поръча още една бутилка вино и поде отново:

– Суейн Бетъркнут страшно си падал по младите жени – качество, което всички Битърнът са наследили, и имал много голям успех сред тях. Трябва да добавя – както и всички ние, неговите потомци. Съвсем достоверно се твърди, че много жени след раздялата с него поклащали глава и с възхищение казвали: „Ах, какъв е този Суейн“. Той е бил също така и архимаг.

След кратка пауза Джордж рязко запитва:

– Знаете ли какво е архимаг?

– Не – излъгах аз, за да не парадирам отново със знанията си по обиден за него начин. – Кажете ми.

– Архимагът е майстор магьосник – поясни Джордж, издавайки звук, подобен на въздишка на облекчение. – Суейн изучавал тайнствени и забранени изкуства. Това е било възможно тогава, преди да се появи целият този отвратителен скептицизъм. Той е бил погълнат от идеята да издири начина за убеждаване на младите дами да се държат благородно и смирено, което е украса на женствеността, и да обуздават своята вироглавост и опърничавост.

– Аха – разбиращо казах аз.

– За това той се нуждаел от дяволи и усъвършенствувал начин да ги призовава, като горял някакви сладки билета и произнасял полузабравени чудодейни имена.

– И действало ли е това, г-н Битърнът?

– Наричайте ме Джордж, моля. Разбира се, че е действало. Той често се оплаквал, че жените по негово време били упорити като магарета и много твърдоглави и с нелюбезни забележки за естеството на зачатиято му оспорвали твърдението му че е внук на крал. Затова разполагал с цяла сюрня дяволи, които работели за него. Щом дяволът си свършел работата, те вече били убедени, че извънбрачният син си е съвсем естествен.

– Сигурен ли си, че е било така, Джордж? – попитах аз.

– Напълно, тъй като миналото лято намерих негов свитък с рецепти за призоваване на дяволи. Открих го в старинен английски замък, който сега е в руини, но навремето е принадлежал на нашето семейство. Бяха точно изброени билките, начина на изгарянето им, стъпките, чудодейните имена, интонациите. Всичко. Беше написан на староанглийски – англосаксонски, нали разбираш, – но аз съм между другото и лингвист.

В думите ми се долавяше известен, макар и смекчен, скептицизъм:

– Шегуваш се – казах аз.

Той ме изгледа високомерно.

– Защо мислиш така? Предполагаш, че се занасям? Това е автентичен свитък. Сам опитах рецептите.

– И се сдоби с дявол.

– Да, наистина – потвърди той, като посочи изразително към горното джобче на самото си.

– Вътре ли е?

Джордж докосна джобчето и тъкмо да кимне с глава, когато пръстите му явно напипаха нещо важно или пък може би не успяха да напипат нищо важно. Той надникна вътре.

– Отишал си е – в гласа му звучеше недоволство. – Дематериализирал се е. Но не можеш да му се сърдиш. Снощи беше с мен, защото му беше интересно на сбирката, нали разбираш. Дадох му малко уиски с един капкомер и то му хареса. Може би му хареса повече, защото в бара налетя да се бие с един папагал в клетка и започна да цвърчи обидни имена. За щастие заспа преди засегнатата птица да си отмъсти. Тази сутрин не беше в най-добра форма и предполагам, че си е отишъл в къщи, кой знае къде, за да се възстанови.

Нещо у мен се възбунтува. Наистина ли очаква да повярвам на всичко това?

– Искаш да кажеш, че имаш дявол в горния джоб на самото си?

– Бързо се ориентираш в ситуацията – каза Джордж – и това е похвално.

- Колко е голям?  
 – Два сантиметра.  
 – Но това е по-малко от един инч.  
 – Точно така. Един инч е 2,54 сантиметра.  
 – Че какъв дявол може да е той, след като е само два сантиметра?  
 – Малък – уточни Джордж, – но, както се казва в старата поговорка, по-добре малко дяволче, отколкото никакво.  
 – Зависи от отношението му.  
 – О, Азazel – така се нарича той – е приятелски настроен дявол. Подозирам, че в неговите среди го гледат отвисоко, защото много иска да ми направи впечатление със своето могъщество, без да ме направи богат, както би трябвало при едно истинско приятелство. Той твърди, че силата му трябва да бъде използвана само за добро на другите.  
 – Хайде, Джордж, това съвсем не е философията на ада.  
 Джордж постави пръст на устните си.  
 – Не говори подобни неща, брат. Азazel би се почувствал безкрайно засегнат. Той твърди, че неговата страна е гостоприемна, почтена и високо цивилизована и говори с огромно уважение за своя владетел, когото не назовава по име, а нарича просто „Всичко във всичко“.  
 – И наистина ли върши добрини?  
 – Винаги когато може. Взemi случая с моята кръщелница Джунипър Пен.  
 – Джунипър Пен?  
 – Да. Мога да предположа по пламъка на любопитство в погледа ти, че искаш да чуеш историята и аз с удоволствие ще ти я разкажа.

Джунипър Пен – започна Джордж – беше будна второкурсничка в колежа, когато започна историята, която ти разказвам – невинно, сладко момиче, прехласнато по баскетболния отбор, където абсолютно всички бяха високи, красиви млади мъже.

Един от отбора, с когото комай бяха най-силно свързани нейните момински фантазии, бе Лиандър Томсън – висок, дългокрак, с големи ръце, които обгръщаха баскетболната топка или всичко друго с размера и формата на баскетболна топка, което би могло да дойде на ума на Джунипър. Той безспорно беше обектът на неистовите ѝ писъци, когато тя се намираше сред публиката на някоя от спортните срещи.

Тя ми разправяше за сладките си мечтания – както всички млади жени, дори и онези, които не са мои кръщелници, имаше навика да си

споделя с мен. Моето сърдечно, но достойно поведение предразполагаше към доверие.

– О, чичо Джордж – възкликваше тя, – може би не е лошо, че си мечтая за бъдеще, свързано с Лиандър. Аз отсега го виждам като най-великия баскетболен играч в света, като върха и каймака на най-добрите професионалисти, като човек, подписал дългосрочен високоплатен договор. Не че искам много. От живота искам само малка, обвита с бръшлян къща с малка градинка, която се простира докъдето ти стига погледът, семпличка прислуга, организирана в отряди, дрехи, подредени по азбучен ред за всеки ден от седмицата и за всеки месец от годината, и...

– Малка моя – прекъснах аз очарователното й бърборене, – само едно петънце загрозява твоята картина. Лиандър не е толкова добър баскетболист, че да получи предложения за огромни заплати.

– Това е нечестно – развълнувано отвърна тя. – Защо да не е добър баскетболист?

– Защото така е устроен светът. Защо не отдадеш младежките си предпочитания на някой, който наистина е добър баскетболист? Или пък на някой млад, честен брокер от Уолстрийт, който случайно има достъп до важна информация?

– И аз съм си задавала този въпрос, чичо Джордж, но си харесвам Лиандър най-много от всички. Понякога, като си помисля за него, си казвам: „Наистина ли парите са толкова важно нещо?“

– Ш-ш-т, малка моя – стреснато казах аз. Днешните жени са невяротнo откровени.

– Но защо да нямам също така и пари? Какво толкова искам?

Наистина, какво пък толкова? В края на крайщата имах си собствен дявол. Вярно е, че беше малко дяволче, но сърцето му беше голямо. Той, разбира се, сигурно би пожелал да помогне на истинската любов, за да грейне светлина и да се обсипят с благодат две души, чиито сърца бият в едно при мисълта за взаимните целувки и общите пари.

Азazel ме изслуша внимателно, когато го призовах чрез съответните заклинания. – Не, не мога да ти ги кажа. Нямах ли чувство за елементарна етика? – Както вече казах, той слушаше, но не долавях онова истинско съчувствие, което очаквах. Предполагам, че го бях откъснал от някакво занимание, нещо от рода на турска баня, защото беше загърнат в мъничка хавлиена кърпа и потреперваше. Гласът му звучеше по-високо и по-пискливо отвсякога. (Всъщност не мисля, че това наистина е неговият глас. Предполагам, че той общува чрез някакъв вид телепатия, но аз чувах или си въобразявах, че чувам пискливо гласче.)

– Какво е това баскетболна топка? – запита той. – Топка, оформена като кошница?<sup>3</sup> Ако е така, какво е пък това кошница?

Опитах се да му обясня, но тъй като той е дявол, може да се държи доста особено. Продължи да ме гледа втренчено, сякаш не му обяснявах всеки детайл от играта с кристална яснота.

Накрая попита:

– Възможно ли е да видя баскетболен мач?

– Разбира се. Мач има довечера. Аз имам билет от Лиандър, а ти можеш да дойдеш в джоба ми.

– Чудесно – зарадва се Азazel. – Повикай ме пак, когато си готов за тръгване. Сега трябва да си довърша зимджига. – предположих, че той има предвид турската баня – и изчезна.

Трябва да призная, че много се дразня, когато някой поставя своите дребнави и тесногръди проблеми пред великите проблеми, с които съм ангажиран – това ми напомня, драги, че келнерът се опитва да привлече вниманието ти. Струва ми се, че е готов със сметката. Моля те, вземи я и ме остави да продължа историята.

Отидох на баскетболната среща онази вечер и Азazel беше с мен в джоба ми. Той постоянно надничаше от ръба на джоба, за да може да следи играта, и вероятно би представлявал любопитна гледка, ако някой го беше забелязал. Кожата му е светлочервена, а на челцето си има две рогчета. За късмет, разбира се, той не се показва целия, тъй като дългата му сантиметър мускулеста опашчица е неговата най-забележителна и най-гадна особеност.

Самият аз не съм кой знае колко голям познавач на баскетбола и затова по-скоро оставих на Азazel да си изясни смисъла на онова, което се разиграваше. Неговата интелигентност, макар по-скоро дяволска, отколкото човешка, беше удивителна.

Сред мача той ми каза:

– Доколкото успях да проумея от поведението на непохватните и напълно безинтересни дългучи на терена, оживление настъпваше всеки път, когато онази странна топка минава през обръча.

– Точно така – похвалих го аз. – Ти отбеляза точка, нали разбираш.

– Значи твоего протеже би станал велик играч на тази глупава игра, ако промушва топката през обръча при всеки свой опит?

– Точно така.

Азazel замислено изви опашката си.

---

3. Баскет (англ.) – кошница, кош; бол (англ.) – топка.

– Това няма да е трудно. Необходимо е само да наглася рефлексите му, за да може да преценява точно ъгъла, височината, силата...

Той за момент изпадна в мълчалив размисъл и след това каза:

– Да видим сега. Записах си неговия личен комплекс на координация по време на играта... Да, може да стане. Всъщност вече е станало. Твоят Лиандър няма да има повече проблеми с вкарването на топката в коша.

Изпитвах известно вълнение докато чаках следващия мач. Не спомнах и дума пред малката Джунипър, защото никога дотогава не бях използвал дяволската сила на Азazel и не бях напълно сигурен дали постъпките му ще се покриват с думите му. Освен това исках да я изненадам. (Както после се оказа, тя беше толкова изненадана, колкото и самият аз.)

Най-накрая денят на срещата настъпи и това беше Големият Мач. Нашият местен колеж, Нърдсвил Тек, в чийто баскетболен отбор Лиандър беше мъждукащо светило, играеше срещу върлинестите побойници от „Ал Капоне колидж рифърмътри“ и се очакваше това да бъде един епичен двубой.

Колко епичен, никой не предполагаше. Петицата на „Капоне“ се понесе в начална атака, а аз следях Лиандър отблизо. Той като че ли не знаеше какво да прави и отначало ръцете му сякаш изпуснаха топката, когато се опитваше да дриблира. Рефлексите му, предположих аз, са толкова променени, че в началото просто не може да контролира мускулите си.

Но после, изглежда, свикна с новото си тяло. Той сграбчваше топката и тя сякаш се изплъзваше от ръцете му – но пък как се изплъзваше! Описваше полукръг във въздуха и попадеше точно в центъра на коша.

Диво ликуване разтърси трибуните, докато Лиандър гледаше втренчено и сякаш се чудеше какво се е случило.

Каквото се случи, се случваше отново и отново. Само да докоснеш Лиандър топката и тя политаше. Издигнеш ли се достатъчно, изведнъж завиваше и попадеше в мрежата. Всичко ставаше толкова бързо, че никой изобщо не успя да забележи Лиандър да се прицелва или да полага най-малко усилие. Възприемайки това като истинско майсторство, тълпата стана още по-истерична.

Но тогава естествено се случи неизбежното и играта се изроди в пълен хаос. Трибуните изригнаха невъобразими крясъци; раздърпани и с разбити носове привърженици на „Капоне“ отправяха яростни пренебрежителни забележки и навсякъде сред публиката се развихряха



юмручни схватки.

Онова, което не успях да кажа на Азazel, мислейки си, че то се разбира от само себе си, и което Азazel не успя да осъзнае, бе че двата коша на игрището не са идентични: единият е нашият кош, а другият е на гостите и всеки играч се цели в коша на противника. След като Лиандър докопаше баскетболната топка, тя с цялото си окаяно невежество на неодошвен предмет влизаше в по-близкия кош. Резултатът се променяше всеки път, когато Лиандър улучваше погрешния кош.

Той продължи да играе така въпреки любезните забележки на нърдсвилския треньор Клос „Поп“ Макфанг, които той изкрещяваше пронизително през пияната, покрила устните му. Поп Макфанг стисна зъби с въздишка на тъга, че трябва да извади Лиандър от играта, и се разрида, когато махнаха пръстите му от гърлото на Лиандър, за да може наистина да бъде отстранен.

Моят приятел Лиандър никога повече не стана същия както преди. Естествено бях си помислил, че той ще потърси изход в пиенето и ще стане заклет и умислен пияница. Това бих могъл да го разбера. Той обаче падна още по-ниско. Отдаде се на учение.

Под изпълнените с презрение, а понякога дори и със съжаление погледи на състудентите си той препускаше от лекция на лекция, зарови глава в книгите и се потопи в усойните дълбини на университета.

И през цялото това време, въпреки всичко, Джунипър не се отдели от него. „Той има нужда от мен“, казваше тя със замъглен от непролетите сълзи поглед. Жертвайки всичко, тя се омъжи за него след дипломирането му. Продължи да бъде с него дори когато той затъваше все повече и повече, за да стигне до самото дъно и да бъде заклемен с докторска титла по физика.

Лиандър и Джунипър живеят в малък апартамент някъде на запад. Той преподава физика и, доколкото ми е известно, прави изследвания в областта на космогонията. Печели по 60 000 долара годишно и онези, които го познаваха докато още бе почитан нехранимайко, говореха за него като за вероятен кандидат за Нобелова награда.

Джунипър никога не се оплака и остана вярна на своя паднал идол. Нито с дума, нито с действие тя не изрази съжаление, че е загубила нещо, но не би могла да измами стария си кръстник. Знаем много добре, че понякога си мисли с тъга за обраслата с бръшлян къщичка, каквато никога няма да има, за хълмовете и далечните хоризонти на малкото имение от мечтите си.

– Това е историята – заключи Джордж, протягайки ръка за рестото, което келнерът бе донесъл, и си направи препис на общата сума на сметката от чека на кредитната карта (предполагам, за да може да я използва за намаляване на данъците).

– Ако бях на твое място – добави той, – бих оставил голям бакшиш.

Така и сторих. Бях леко замаян, след като Джордж се усмихна и си отиде. Наистина не ме интересуваше, че ми отмъкна рестото. Дойде ми наум, че Джордж спечели само един обяд, докато аз се сдобих с история, която бих могъл да разкажа като моя собствена и която щеше да ми възмезди многократно разходите за обяда.

Всъщност аз реших да продължа да обядвам с него от време на време.

КРАЙ

© 1988 Айзък Азимов  
© 1993 Мая Савова, превод от английски

Isaac Asimov  
The Two-Centimeter Demon, 1988

Набиране на текста: Светослав Иванов, 2006

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2078>]